

Verdraaiorgeld Fries in mini-mienskip

Volks, rauw, direct en mild. Dat zijn de personages die de bühne in Zalen Schaaf binnenkort bevolken. In *Trouwerijen en rjochtsaken*, de nieuwe Tryater-voorstelling, heeft prostituee Yolande een belangrijke mededeling te doen.

KIRSTEN VAN SANTEN

Ja. Ja-haaaa. Jaaaa. Ja hoor. Tevreden knikkend zit regisseur Tamara Schoppert, te midden van een zee aan paarse stoeltjes, om zich heen te kijken. Voor het eerst staan er tribunes in Zalen Schaaf, de plek waar haar voorstelling *Trouwerijen en rjochtsaken* vanaf eind deze maand is te zien.

De setting kan haar goedkeuring en die van schrijver en 'hertaler' Peter Sibbenga wegdragen. Het is ruimtelijk. Groot. Precies hoe ze de feestzaal Rialto, uit het oorspronkelijke stuk van de Vlaamse theaterauteur Arne Sierens, voor de geest had. Een beetje verlept, maar wel eigen. Een tikje aan lager wal geraakt, maar authentiek. Rauw en eerlijk.

Deze weken repeteert Schoppert met haar acteurs van Tryater aan een voorstelling met een lange naam: *Trouwerijen en rjochtsaken, smoarge hoeren, ligers, minne heiten en memmen, ûnnoazele bern, ensafuorthinne en it hâldt mar net op*. Het was die idioot lange titel die haar triggerde toen ze zocht naar een geschikt stuk van Sierens, wiens werk ze al kende en waar ze liefhebber van was.

Ze houdt van het romige, volle Vlaams in zijn teksten. De schrijver, die opgroeide in volkswijk de Brugse Poort in Gent weet hoe 'Jan met de pet' spreekt: rap van de tongriem gesneden, ruig en ongepolijst. Het klinkt allemaal wat exotischer dan het Nederlands, meer barok ook.

Daar viel Schoppert voor, voor die taal. Ze vatte het plan op om *Trouwerijen en rjochtsaken* door schrijver en componist Peter Sibbenga te laten vertellen – niet een-op-een in geef Frysk, maar met een snuffe, tsja, taligheid erbij. Fries met een dot gas erop. Fries met een bite, zegt ze zelf. Of, vooruit, nog een dan: „Verdraaiorgeld Fries.”

Sibbenga sloeg aan het schrijven, hij verzond nieuwe uitdrukkingen (iemand iets *nei de harsens pengelje*) en zette achter elk bezittelijk voor-naamwoord een *-e (mine pake, dine beppe)*. Zo klinkt het wat vetter, wat heftiger allemaal. Sibbenga citeert. Zijn stem schettert door de slecht verlichte foyer van Schaaf, belletjes spuug flitsen door de lucht. Rocken met de taal is wat Sibbenga en Schoppert willen.

In *Trouwerijen en rjochtsaken* wordt het publiek door de prostituee Yolande uitgenodigd op een feest

Elco Venema en Anna Raadsveld in *Trouwerijen en rjochtsaken*, dat Tryater een maand lang speelt in Zalen Schaaf.

FOTO MAARTEN VAN DIKKEN

Tamara Schoppert viel voor het Vlaams van Arne Sierens, dat door Peter Sibbenga werd omgezet in Fries met een dot gas erop.

FOTO HOGE NOORDEN/JACOB VAN ESSEN

in Zalen Schaaf. Ze heeft iets belangrijks te vertellen. Ze houdt ermee op, ze gaat met pensioen, onthult ze aan haar (ex-)klanten. En dat is niet het enige. Ze gaat ook verhuizen. En trouwen. Want – en hierin zit de crux van de voorstelling, vindt Schoppert – Yolande wil gelukkig worden, al weet ze ook niet precies 'hoe of wat'.

Die poging, daar is het de regisseur om te doen. Ieder mens is er

mee bezig: om voor zichzelf een 'beter leven', of een 'goed leven' gestalte te geven. Maar terwijl je dat nastreeft, zijn er zoveel hobbels, zoveel mitsen en maren. Voor je het weet, heb je iets ál te vrijuit gesproken, heb je de poppen aan het dansen en stront aan de knikker. Dat overkomt Yolande en haar vrienden ook. „Se prate hurder as dat se tinke”, zegt Schoppert. En tja, dan beland je wel eens in de problemen.

'Alle gear minsken dy't de dingen derút flappe en dan pas spyt krije'

Ze wilde, na het groots opgezette 2018-jaar waarin de hele Fryske mienskip centraal stond, graag inzoomen op een mini-mienskip, namelijk die van Yolande en consorten. „It binne alle gear minsken dy't de dingen derút flappe en der dan pas spyt fan krije. Se hawwe it hert op 'e tonge. Se binne ûnhandich en ûnnuansearre, mar prate altyd fol fjoer. Ofst it wolst of net, do krijst kompasje mei elts personaazje.”

Sibbenga citeert Gerard Reve: 'Mensen vinden altijd wel een probleem, ook als ze zonder zitten'. „Moast dysels by dizze minsken altyd ôffreegje oft se de wierheid hearre litte...”

Het gaat niet om mensen van de zogeheten zelfkant van de samenleving – het gezelschap is juist heel gemeleerd. Er zit een huisarts bij bijvoorbeeld. Maar die heeft het vernuld in het leven, dat dan weer wel.

Schoppert: „It binne alle gear minsken dy't it gefoel hawwe dat se it sels dwaan moatte.”

Sibbenga: „En se reflektearje net, nea.”

Schoppert: „It binne gjin tinkers, mar dwaners.”

Sibbenga: „Se hawwe ek safolle geheimen. Dêr binne se och sa drok mei. Se binne altyd dingen oan it regljen, relaasjes oan it repararjen.”

Sierens heeft in zijn werk ontzettend veel compassie met 'de ploeterende mens'. Dat aspect wil Schoppert versterken.

Zelf vond ze het spannend om de schrijver ervan op de hoogte te stel-

len dat zij en Sibbenga de oorspronkelijke tekst niet alleen in het Fries hadden vertaald, maar hem ook hadden 'verdraaiorgeld'. Sierens zat er niet mee. Sterker nog, dat bleek hij ook met het Vlaams gedaan te hebben. Met het 'Sijberiaans', zoals de acteurs het Fries-plus gekscherend noemen, had de schrijver dus geen moeite.

Toch blijft er duidelijk iets Vlaams, iets zuidelijks in het stuk zitten. „Do fielt dat it katolyk is”, zegt Sibbenga. Schuld kun je afkopen, de moraal mag best eens dubbel zijn – dat soort dingen. De personages maken fouten, maar regelen het een en ander en gaan weer voorwaarts. „Wy wolle alle gear foarút.”

Voor de acteurs (Aly Bruinsma, Joop Wittermans, Eelco Venema, Robin Bodde, Rik Witteveen en Anna Raadsveld) was het geen sinecure om de tekst te leren. Vooral voor degenen die heel bekwaam zijn in het Fries, bleek het lastig. Het was echt een kwestie van tekst stampen, zegt Schoppert lachend. De rest van de acteurs had niet eens door dat het om 'verdraaid' en vervormd Fries ging. Een meisje wordt geen famke, maar een fammeke. „In leaf poteke fan mem.”

Sibbenga: „It is taal direkt út 'e strôt. Taal út it hert.” Je mag met taal knutselen, vindt de componist-vertaler, want dat is een teken van vitaliteit. Hij roemt De Jeugd Van Tegenwoordig, rappers die met de hit *Watskebert* kwamen. Nederlands werd in dat nummer vermengd met Antilliaanse en Surinaamse straattaal. „Dêr wurd ik hiel fleurich fan!”

***Trouwerijen en rjochtsaken* gaat 28 maart in première en is tot eind april in Zalen Schaaf te zien. Schrijver Arne Sierens is bij de eerste twee voorstellingen en vertelt op 29 maart, na afloop van de voorstelling, over zijn stuk. Meer informatie: www.tryater.nl**